

Sosiaali- ja terveysministeriö
Valtiovarainministeriö

23.2.2021

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Asia: HE 241/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimusrahoitus

Voimassa olevan terveydenhuoltolain 61–63 §:ssä ja sosiaalihuoltolain 60 c §:ssä säädetään valtion yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen sekä sosiaalityön tutkimuksen rahoituksesta (VTR). VTR:n määrä on riippuvainen valtion budjetista ja vaihtelee vuosittain. Vuonna 2021 tutkimusrahoituksen määrä on 25 miljoonaa euroa, josta 21 miljoonaa käytetään terveyden yliopistotasoiseen tutkimukseen ja 4 miljoonaa euroa sosiaalialan yliopistotasoiseen tutkimukseen. Nyt kyseessä olevassa hallituksen esityksessä ei esitetä muutettavaksi edellä mainittua terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain sääntelyä. Näihin säännöksiin tehtäisiin hyvinvointialueiden perustamisesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämismääräyksiin siirrosta johtuvat tekniset muutokset niin sanotulla SOTE100 -hallituksen esityksellä siten, että niitä sovellettaisiin järjestämismääräyksiin siirrosta lähtien kuntien ja sairaanhoitopiirien kuntayhtymien sijasta hyvinvointialueisiin. Luonnos kyseiseksi hallituksen esitykseksi on parhaillaan lausuntokierroksella¹.

Erillisen valtion tutkimusrahoituksen lisäksi nykyisin myös kunnat rahoittavat merkittävässä määrin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä tehtävää tutkimusta. Kokonaisarviota kuntien tutkimukseen käyttämästä rahoituksesta ei kuitenkaan ole. Rahoitusta saadaan myös ulkopuolisilta tahoilta. Hallituksen esityksen mukaan hyvinvointialueiden toiminta rahoitettaisiin pääosin yleiskatteellisella valtion rahoituksella. Rahoitus määräytyisi laskennallisesti pääosin hyvinvointialueen palvelutarpeen sekä olosuhdetekijöiden perusteella. Hyvinvointialueiden valtion rahoituksen koko maan taso vuonna 2023 perustuisi kunnista siirtyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden ja pelastustoimen vuoden 2022 yhteenlaskettuihin kustannuksiin. Näin ollen hyvinvointialueille siirtyisi myös kuntien nykyisin sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimukseen käyttämä rahoitus siltä osin, kun se on kirjautunut erikoissairaanhoidon kustannuksiin. Hyvinvointialueiden valtionrahoituksen allokoinnissa ei kuitenkaan ole erillistä tutkimustoimintaa huomioivaa määrätymistekijää.

Helsingin kaupungin kunta-asemasta johtuu, että se voisi jatkossa rahoittaa kaupungin järjestämismääräyksiin jäävää sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja sen tutkimustoimintaa myös verorahoituksellaan. Hyvinvointialueilla ei ainakaan uudistuksen alkuvaiheessa verotusoikeuden puuttuessa olisi vastaavaa mahdollisuutta. Toisaalta myös hyvinvointialueiden alueen kuntien olisi jatkossakin mahdollista rahoittaa hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveystalouden tutkimustoimintaa.

Yliopistollisten sairaaloiden tehtävistä ei nykyisin säädetä laissa lukuun ottamatta niille terveydenhuoltolain ja sen nojalla annettujen asetusten perusteella keskitettyjä erityistason sairaanhoidon tehtäviä. Näihin tehtäviin ei esitetä muutoksia hallituksen esityksessä, vaan yliopistollista sairaalaa ylläpitävät hyvinvointialueet hoitaisivat jatkossa vastaavia tehtäviä kuin yliopistollista

¹ <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=84c66fff-89fc-497b-bo80-706fa6d851db>

sairaalaa ylläpitävät sairaanhoitopiirit nykyisin. Nykytilannetta vastaavasti keskitettyjen tehtävien rahoitusvastuu jakautuisi kuitenkin kaikkien sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäjien kesken. Hallituksen esityksen mukaan nykyiset erikoissairaanhoidon erityisvastuualueet korvattaisiin viidellä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueella. Samaan yhteistyöalueeseen kuuluvat hyvinvointialueet laatisivat yhteistyösopimuksen. Yhteistyösopimuksessa olisi sovittava muun muassa hyvinvointialueiden työnjaosta, yhteistyöstä ja yhteensovittamisesta koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan toteuttamisessa sekä yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen koordinaatio-, ohjaus- ja neuvontatehtävistä näissä toiminnoissa. Sopimuksessa olisi myös sovittava siinä sovittuihin vastuisiin liittyvästä hyvinvointialueiden välisestä kustannusten jaosta.

Hallituksen esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi tarkemmin sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimusrahoituksesta tai yliopistosairaaloiden tehtävistä. Kyseessä on laaja kokonaisuus, joka edellyttää erillisvalmistelua. Erillisessä valmistelussa on mahdollista selvittää tarpeita ja mahdollisuuksia kehittää kokonaisuutena koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa ja niiden rahoitusta sekä yliopistollisia sairaaloita koskevaa sääntelyä. Tarkempi valmisteluajataulu ei kuitenkaan ole vielä tiedossa. Hallitus on myös linjannut, että THL:n sote-palvelutarvekerrointa kehitetään ottamaan paremmin huomioon olosuhdetekijät, kuten palkka ja kiinteistökulut sekä segregatio ja asunnottomuus. Tämä työ on tarkoitus tehdä ennen vuotta 2023.